

Romanohangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 3 • VYŠLO 28. DUBNA 2023

CENA 24 KČ

Fotoreportáž:
**Podívejte se, jak probíhaly
oslav y dne Romů**
strana 4 a 5

Irena Eliášová:
**Oni se pohlídají...
/ Jon dena pre peste
briga...**
strana 6 a 7

S Pavlou Dombrovskou:
**Rozhovor o chytrém
hloupém Romovi**
strana 6, 7

ZPRÁVY

Brno – Předseda disciplinární komise hokejové extraligy Viktor Ujčík udělil Kometě pokutu ve výši 30 tisíc korun. Brněnský klub pyká za rasistické urážky svých fanoušků, kterých se dopustili v šestém zápase čtvrtfinálové série play off s Vítkovicemi na adresu útočníka Dominika Lakatoše, jenž má romský původ. Šéf disciplinární komise i vedení soutěže věří, že udělená pokuta bude pro funkcionáře klubů výstrahou, přispěje k vylepšení etických standardů na extraligových stadionech a urážky podobného typu se nebudou opakovat.

„Brněnský klub se od chování svých fanoušků distancoval a přijal opatření, která měla urážkám předejít. Nicméně nedokázal si to pohlídat a nese tak zodpovědnost za jejich chování v hledišti,“ dodal Loukota.

Pokračování na str. 2

Blýská se na lepší časy?

foto: Attila Racek

Letošní rok zatím přináší pozitivní vánek směrem k Romům. Nerovné postavení a předsudky sice stále trvají, přesto si nelze nevšimnout drobných střípků, jež v nás mohou vyvolat pocity naděje.

Skončila desetiletá éra Miloše Zemana. Prezidenta, který do nejvyšší politiky přinesl hulvátství, podkopávání mezilidských vztahů či veřejné hanobení těch nejzranitelnějších. Možná i z těchto důvodů

zaznamenaly letošní prezidentské volby rekordní účast. Nejvyšší představitel demokratické země by měl zkrátka disponovat vlastnostmi jako je důstojnost, stmelování společnosti i odvaha otevírat nepopu-

lární témata. Volební účast Romů byla také obrovská. Fakt, že i my začínáme využívat své volební právo, je žádoucí! Nehledě na to, koho ten

Pokračování na str. 3

Rozhovor s Romanem Horváthem o „Haluškách“

Roman Horváth pochází z muzikantské rodiny. Už od devíti let ho zajímá zpěv. Broukal si písničky se svou maminkou v rodinném kruhu a pak začal zpívat s místním sborem. V jedenácti letech ho uchvátila kytara, která ovlivnila jeho budoucí hudební život. Stal se nepostradatelným členem kapely Terne Chave, se kterou prezentoval vlastní sklady a objížděl hudební festivaly a soutěže. Roman je skladatel, textař, zpěvák, kytarista. Prošel velký kus cesty, spolupracuje při tvorbě muzikálu. V současné době věnuje čas své kapele Romano Zorba, která vydala desku Fusion. Je autorem textů a má stále více fanoušků, kteří také podporují Romanův projekt na pomoc nemocným dětem. Je to nejen dobrý muzikant, ale i dobrý člověk. V rozhovoru jsme si povídali nejen o jeho novém klipu a písni s názvem Halušky.

Ahoj, Romane, nedávno ti vyšel nový klip s názvem Halušky, mohl bys nám říct, proč zrovna Halušky?

Pokračování na str. 2

ZPRÁVY

Dokončení ze str. 1

Brno – V dubnu se s Příběhem Romů seznámil nový velvyslanec USA Bijan

Sabet a jeho tým. Na společné schůzce s ředitelkou muzea Janou Hováthovou se probíraly možnosti spolupráce ambasády s Muzeem romské kultury. Samozřejmě byla prohlídka expozice i aktuální výstavy.

Počet exekucí v ČR loni poklesl

V Česku loni oproti předloňsku ubylo lidí v exekuci i exekučních řízení. Exekuci mělo minulý rok 666 420 lidí, tedy o 31 608 méně než v roce 2021. Exekucí bylo zhruba 4,1 milionu, což představuje meziročně pokles o přibližně 324 000 řízení. K příznivému vývoji přispěla zejména legislativní změna, která umožnila zastavování tzv. bagatelních exekucí, tedy vymáhání menších dlužných částek. Na dnešní tiskové konferenci to uvedlo vedení Exekutorské komory ČR.

Takzvané bagatelní exekuce, u kterých samotný dluh bez penále a úroků nepřesahuje 1500 korun a za poslední tři roky se nic nevymohlo, je možné zastavovat od loňského ledna. Věřitel získá 30 procent ze své pohledávky, a to ve slevě na dani. „V praxi probíhalo zastavování bagatelních exekucí bez větších problémů. Podle kvalifikovaného odhadu komory soudní exekutoři takto zastavili na 450 000 exekucí,“ řekl prezident Exekutorské komory ČR Jan Mlynářčík. „Nejčastěji tyto exekuce vznikaly v souvislosti s nezaplacením jízdného v dopravních podnicích,“ doplnil.

Celkově loni exekutoři ukončili zhruba 960 000 exekucí, což je proti roku 2021 více než dvojnásobek. Do tohoto čísla se promítají i exekuce zastavené v rámci tzv. milostivého léta, jehož první kolo trvalo od konce října 2021 do konce loňského ledna a druhé kolo pak od září do konce listopadu. Akce spočívala v tom, že pokud dlužníci splatili svůj původní dluh u veřejných institucí, nemuseli platit penále a úroky. Exekutoři takto dohromady zastavili okolo 60 000 exekucí, zopakoval dnes Mlynářčík.

Po několika letech se loni snížil i počet exekucí vedených na jednoho dlužníka – loni to bylo v průměru 6,16 exekucí, předloni 6,37. Průměrný český dlužník také o něco „zestárl“ – loni mu bylo 46,4 let.

Ze statistik komory dále vyplývá, že nadále ubývá také nezletilých dlužníků: ke konci loňského roku jich zůstávalo 910 a komora letos očekává další úbytek. Předloni jich bylo 1574, o rok dříve 2284. I k tomuto poklesu přispěla vedle přirozeného stárnutí nezletilých dlužníků také legislativní změna účinná od července 2021, podle níž přecházejí dluhy nezletilých na jejich zákonné zástupce.

Mírně loni vzrostl počet exekucí vedených v souvislosti s vymáháním výživného – loni jich bylo 4750. Za nárůstem stojí podle komory zákon o náhradním výživném. Podmínkou pro výplatu této dávky je totiž právě vedení exekuce. Efektivním nástrojem je i možnost „zabavení“ řidičského průkazu. „Jen v loňském roce exekutoři vydali 1200 takových exekučních příkazů,“ zmínila členka prezidia komory Vendula Flajšhansová. „Většinou pak dlužník najde poměrně rychle nové zdroje na uhrazení výživného,“ poznamenala.

Mezi okresy s nejvyšším počtem exekucí patří Most, Ústí nad Labem a Chomutov. Podle exekutorů to souvisí s tamní nezaměstnaností a sociálními poměry, a to historicky a dlouhodobě. „Exekuce zde nejsou příčina, ale důsledek,“ konstatovala komora. Naopak nejnižší počty dlužníků mají v okresech Žďár nad Sázavou, Brno-venkov, Praha-východ a Uherské Hradiště.

K dalšímu snížení počtu exekucí dojde zřejmě i v roce 2023. Od začátku roku 2023 je totiž možné zastavovat tzv. bezvýsledné nebo marné exekuce. To jsou takové exekuce, kdy po dobu šesti let nebylo nic vymoženo.

ČTK

O Roman Horváth vakerel pal oda, soske vičindá peskri gilí „Haluški“

O Roman Horváth avel khatar bašavibnaskeri familija. Imar sar leske ehas eňa berš, rado gilavelas. Gilavelas peske o gila peskra daha, khe-re maškar familija, the palis chudlas te gilavel andro sboros. Andro dešujekh berš leske pełas andro jilo e gitara, savi kerdas leskero tajsaskero andro bašaviben. Ačhilas pes baro dženo andre banda Terne Čhave, savaha phirlas te bašavel pro festivala the avrikhelibena. O Roman hino skladatelis, pisinel o lava andro gila, hino spevakos, gitaristas. Pregelas baro drom, kerel jekhetane bufi andro muzikali. Akanak kerel bufi pre peskri banda Romano Zorba, savi diñas avri deska Fusion. Hino autoris andro lava the ehin les so jekhvar buter džene, save les dikhen rado, he podporinen le Romanoskro projektos, savo šegetinel le nasvale čhavorenge. Ehin oda lačo lavutaris, aľe he lačo manuš. Vakerahas peha na ča pal leskro nevo klipos the gilí, savi pes vičinel Haluški.

Servus, Roman, načirla tuke geľas avri nevo klipos the gilí, savi pes vičinel Haluški. Šaj amenge pal kada vareso phenes, soske pes e gilí vičinel Haluški?

Servus, Veroniko. O nav Haluški thodom vaš oda, hoj oda ehin vakeriben, sar o daja sikhaven peskre čhagen te tavel haluški.

So le klipoha the la gilaha le manušenge kamehas te phenel?

Le klipoha the la gilaha kamavas te sikhavel pre kada, hoj pes o romane džuvľa, imar sar hine čhajora, mušinen te starinel pal peskre murša.

Kaj pes o videoklipos kerlas, the sar pes tuke le kolegenca kerlas bufi?

Točinelas pes andre romaňi restauracija Ambix ke Praha. Bufi pes mange le dženenca kerlas but lačhes, savore hine čačes profika.

Ko bašavlas khatar lavutara andro tiro klipos, šaj len amenge predstavines?

Hi, rado pal lende phenava. O Band Django Alweys, o Miroslav Hloucal, o Martin Fečo. Bašavibnaske-ro aranžma o Jirka Vidasov, the pre bugova o Petr Horváth, miro čhavo. E produkcija kerdas e Lenka Fečova.

Kada klipos nane tiro peršo. Hino perdal tute varesar aver, jekhfeder?

Hi, kada klipos ehin perdal mande jekhfeder, vašoda hoj calo scenaris the režija kerdom me jekhetane la Lenkaha Fečova.

Keci but pro klipos kerehas bufi, the sar phari ehin kajsi bufi?

Pro videoklipos keravas bufi vaj jekh čhon. E bufi nahas but phari, vašoda hoj te tumen oda bavinel, ta oda keren jilestar.

Pherdo džene džanas, hoj tut thoďal pre solovo karijera the thoďal jekhetane banda Romano Zorba. Savi bacht ehin la kapela, the kaj amen vičineha?

E banda Terne Čhave pes kerdas avri angle dešupandž berš the furt khatar oda berš varekaj bašavelas. Sar skončindom andre banda Terne Čhave, ta chudlom te kerel bufi pro neve gilá perdal banda Romano Zorba. La bandake Romano Zorba pes dži-

vel lačhes, bašavahas ke Praha, andre Malostransko beseda, the imar nasas thana. Aver bašaviben avela tiž ke Praha, andre Rock Café, džives mek presnones nadžanav, aľe sig tumen oda do-džanena pro Facebook, abo pro mire webovki. Pro prazhini džas la banda-ha Romano Zorba andre Kaša te kerel duj koncerta. The mek sako čhon dava avri pro Youtube nevo video khatar miri deska Andrej. The richtinav mek limitovano edicija vinilovo deski, kavka 200 kotera, khatar mire gilá.

Roman, pal soste rado pisines, pal soste hine tire lava andro gilá?

Najradeder pisinav pal oda, so man andro dživipen arakhel.

Pre soste keres akana bufi?

Richtinave deska the lakro dokeriben.

Ehin tut bare skušenostá andro bašaviben. So phenes pre adađiveskero romano bašaviben?

Ehin man but nalačo lav pre adađiveskero romano bašaviben, vašoda hoj o terne džene zijand imar nadžanen amari romaňi čhib the keren gilá, saven nane gođi. Bizo aľe ehin maškar amende pherdo bare talenta, savenge palikerav the likerav len.

Roman, me tuke palikerav vaš tiro časos, the vinšinav tuke but bacht. Kames mek vareso te phenel amare dženge, save ginen?

Kamavas bi lenge te vinšinel pherdo birušiben, pativ the zor andre kala phare berša. Hoj te napreačhuven te paťal andro romane lavutara. Palikerav vaš o vakeriben.

Phučelas e Veronika Kačová

Rozhovor s Romanem...

Dokončení ze str. 1

Ahoj, Veroniko. Název Halušky jsem zvolil, protože je to příběh o tom, jak matky učí své dcery vařit halušky.

Co jsi klipem a písni chtěl posluchačům sdělit?

Klipem a skladbou jsem chtěl ukázat na to, že romské ženy jsou už od mala vedeny starat se o své muže.

Kde se videoklip natáčel a jak se ti s kolegy spolupracovalo?

Natáčelo se v romské restauraci Ambix v Praze. Spolupracovalo se mi perfektně, všichni jsou opravdu profici.

Kdo z hudebníků ve tvém klipu vystupuje, mohl bys nám je představit?

Ano, rád je představím. Band Django Alweys, Miroslav Hloucal, Martin Fečo. Hudební aranžmá Jirka Vidasov a kontrabas Petr Horváth, můj syn. Produkční byla Lenka Fečová.

Tento klip není tvůj první. Je pro tebe v něčem jedinečný?

Ano, tento klip je pro mě jedinečný,

protože jsem se o celý scénář a režii postaral společně s Lenkou Fečovou.

Jak dlouho jsi na něm pracoval, kolik času zabere taková práce? A jak je náročná?

Na videoklipu jsem pracoval přibližně měsíc. Práce nebyla tolik náročná, protože když vás něco baví, tak to děláte srdcem.

Z povědomí veřejnosti víme, že ses dal na sólovou dráhu a založil jsi kapelu Romano Zorba. Jak se daří kapela a kam nás pozveš?

Kapela Terne Čhave byla založena před patnácti lety a stále v průběhu let někde vystupovala. Po skončení v kapele Terne Čhave jsem se začal věnovat přípravě nových písní pro kapelu Romano Zorba. Kapela se daří dobře, měli jsme koncert v Praze, v Malostranské besedě, a bylo vyprodáno. Další vystoupení bude taktéž v Praze, v Rock Café, termín ještě přesně nevím, ale brzo se ho dozvíte přes Facebook nebo na mých webových stránkách. O prázdninách jedeme s kapelou Romano Zorba do Košic na dva koncerty. A jinak budu vydávat ka-

ždý měsíc na Youtube nové video ze své nové desky Andrej. A připravuji limitovanou edici vinylových desek, cca 200 kusů mých nahrávek.

Romane, jsi textař, o čem nejraději píšeš, o čem jsou tvé texty?

Nejraději píšu o tom, co mě v životě potkává.

Co tě aktuálně nejvíc zaměstnává?

Příprava desky a její dokončení.

Máš dlouholetou zkušenost v hudební oblasti. Jaký máš názor na současnou romskou hudbu?

Mám velmi negativní názor na současnou romskou tvorbu, protože mladí lidé už bohužel neumějí ani pořádně naši romskou řeč a dělají písně, které nemají význam. Samozřejmě ale je mezi námi spousta velkých talentů, kterých si vážím a uznávám je.

Máš na závěr nějaký vzkaz pro naše čtenáře, co bys chtěl popřát?

Chtěl bych popřát hodně trpělivosti, víry a síly v této těžké době. Ať neztrácejí naději a nepřestávají věřit v romské umělce. Děkuji za rozhovor.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Prezident přijal na Pražském hradě romské studenty

Prezident Petr Pavel s manželkou Evou přijali na Pražském hradě skupinu romských studentů a studentek. Podle něj jsou příkladem překonání předsudků pro romskou komunitu i většinovou společnost. Předsudky označil za jedno z nebezpečí naší doby.

Romské středoškoly a vysokoškoly doprovázela vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny Lucie Fuková. Uvedla, že díky vzdělání mohou Romové i další etnické skupiny uspět a může se zlepšit soužití.

„To, co považuji za jedno z největších nebezpečí naší doby – a zdaleka se netýká jenom Romů, jsou předsudky. Vycházejí mnohdy z nedostatku informací, ze stereotypů, z nedostatku vůle navzájem si naslouchat a pochopit argumenty toho druhého... Vy pro mě představujete možnost jak poukázat na dobré příklady nejenom směrem do komunity vaší, ale především do komunity většinové. Jste příkladem

|| Předsudky mnohdy vychází z nedostatku informací a malé vůle si naslouchat. Studenti, se kterými jsme se dnes s Evou setkali, dokázali z kruhu předsudků vystoupit, a jsou tak dobrým příkladem pro svou komunitu i pro většinovou společnost. Takové příklady je třeba ukazovat. ||

toho, že z kruhu předsudků se dá vystoupit,“ uvedl na začátku schůzky Pavel.

Fuková označila přijetí romských studentů a studentek na Hradě a setkání s prezidentem za symbolický moment. Připomněla historii Romů v českých zemích i jejich odsouvání na okraj společnosti. „Můžeme tu sedět. Je to okamžik změny, který prožíváme,“ uvedla zmocněnkyně pro romské záležitosti. Podle ní je ke zlepšení vzájemného soužití a postavení menšiny ještě dlouhá cesta. „Důležité je vzdělávání jako prostředek, aby mohli Romové či jiné etnické skupiny uspět. Vzdělávání dává smysl. Může zlepšit život Romů,“ řekla Fuková. Podle ní má smysl talentované romské děti a mladé podporovat.

Pavel se před nedávnem viděl už s romskými školáky, a to při své návštěvě Ústeckého kraje. Zajel tam krátce po svém zvolení před nástupem do úřadu. Zastavil se v ústecké základní škole Mojžíř, do které chodí děti z takzvané vyloučené lokality. Velkou část školáků tvoří romští žáci.

ČTK

Blýská se na lepší časy?

Dokončení ze str. 1

který volič ve volbách podpořil. Ovlivu fake news a hoaxů, které při rozhodování některých občanů, zejména těch zranitelných, sehrály roli, se ale nyní bavit nechci.

Výsledkem voleb je Petr Pavel. Rovnice pro mne byla jednoduchá. Bez jakýchkoliv sympatií či antipatií jsem u postupujících kandidátů ve 2. kole volil svědomitě a zodpovědně Petra Pavla. Vycházel jsem z veřejně dostupných informací, dosavadního konání kandidátů či jejich postojů a výroků ke společenským tématům před začátkem kampaně. Petr Pavel svým vystupováním, osobností i zájmem o ožehavá témata jistou změnu sliboval. Více než tři miliony občanů ho proto i volilo. V úřadu je krátce a bude záležet na jeho přístupu, zda bude prezidentem všech. Tedy i těch, kteří ho nevolili. Nedávné setkání s romskými studenty na Pražském hradě

u příležitosti Mezinárodního dne Romů ukazuje, že Petr Pavel své předvolební sliby myslel vážně. Chce dát a dává prostor i společensky méně atraktivním tématům. Jde o důležité a symbolické gesto směrem k Romům ze strany pana prezidenta. Snad nebude posledním setkání, a stane se z této příležitosti jakási tradice. Výkřiky, že jde o diskriminaci mezi studenty, jelikož šlo o setkání jen romských studentů, či naopak, že to může působit jako senzace – „romští studenti“, nelze brát vážně. Trvající segregace romských dětí ve vzdělávání je totiž dlouholetým zločinem ze strany státu, jehož obětí jsou právě romské děti.

V prosinci 2022 jmenovala vláda historicky první vládní zmocněnkyni pro romské záležitosti. V kontextu společenské situace Romů nechci tento krok vlády nijak zvlášť opěvovat. Ve srovnání se sousedním Slovenskem má Česká repub-

lika více než 15 let zpoždění. Přesto pozici hodnotím jako posun a přeji Lucii Fukové úspěch a důstojné podmínky pro výkon pozice zmocněnkyně.

Za obrovský úspěch považuji získání ceny Magnesia Litera. Tu získal Patrik Banga v kategorii debut roku za autobiografickou knihu novináře, hudebníka a moderátora Skutečná cesta ven, v níž popisuje své mládí a střet osobního nonkonformismu s pocitem vyloučenosti, nezájmu či diskriminace okolí. Velká gratulace a poklona, Patriku.

Tvrď práce, úsilí a dřina se vyplácí. Jako Romové čelíme od dětství mnoha bariérám, které překonáváme jednu za druhou. Důležité je to nevzdát, nenechat se znechutit a pracovat na sobě.

Negativní vnímání světa kolem nepomáhá. Budme realisty, optimismy nebo i pesimisty. Ale vnímejme i ty drobné střípky naděje, které uvádím výše.

Tomáš Ščuka

KOMENTÁŘ Agentura? Ta stále existuje...

TOMÁŠ ŠČUKA

Tato instituce vznikla v roce 2008 za vlády Mirka Topolánka jako reakce na rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit v České republice. Její postavení a role však dodnes není veřejnosti zcela jasná. Základní informace o jejím fungování se pokusím přiblížit v tomto příspěvku.

Odbor byl zřízen usnesením vlády č. 85 ze dne 23. ledna 2008, aktuálně je usnesením vlády od roku 2020 zařazen do struktury Ministerstva pro místní rozvoj. Agentura pro sociální začleňování MMR ČR je expertním nástrojem Vlády ČR k zajištění podpory sociálního začleňování, zejména k podpoře vyšších a základních územně samosprávných celků vč. jejich sdružení (územní celky, obce a jejich svazky) a jejich klíčových partnerů v nástrojích a politikách, které pomáhají v procesu sociální integrace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením, nebo již v sociálním vyloučení žijících, ke snižování, či eliminaci sociálně vyloučených lokalit, a to v kontextu a zájmu celé obce a všech jejích občanů.

Na lokální úrovni by měla pomáhat obcím při mapování problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na tyto postupy. Dále by měla tzv. propojovat místní subjekty (zejména obce a jejich úřady, neziskové organizace, školy a školská zařízení, úřady práce, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly. Získané informace a zkušenosti z terénu by měla agentura sdílet směrem ke státní správě, a přispět tím k formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.

Klíčovými aktivitami jsou: lokální partnerství, situační analýzy, strategické plánování a projektové poradenství.

Podpora spolupráce má vytvářet prostor pro setkání na pravidelných jednáních několikrát ročně. Společně pak vytvářet strategické plány a konkrétní projekty pro podporu sociálního začleňování. Analyzovat vybrané problémy soužití v obcích a městech a potřeby obyvatel vyloučených lokalit v oblastech bydlení, vzdělávání, zaměstnání apod. Strategické plánování vychází ze zjištěných potřeb lokalit. Na jejich přípravě se podílejí všichni členové lokálního partnerství. Obsahem jsou návrhy konkrétních opatření a projektů, které by měly přispět ke zlepšení situace.

Agentura také poskytuje poradenství pro čerpání prostředků z evropských strukturálních fondů všem partnerům v lokálním partnerství. Jde především o podporu při vybírání vhodných dotačních titulů, přípravě projektových záměrů i žádostí. Agentura se zaměřuje na operační programy: OP Zaměstnanost, OP Výzkum, vývoj a vzdělávání a Integrovaný regionální operační program.

Uvedené postupy se však nedaří promítat do praxe. Odlišný přístup obcí a měst v závislosti na vůli jejich managementu k sociálním tématům je pak příčinou skutečnosti, že v řadě měst se situace ve vyloučených lokalitách naopak zhoršuje. Za tyto výsledky sklízí agentura pravidelnou kritiku na přič politiky i veřejnosti. Do jaké míry je kritika oprávněná či neoprávněná, je předmětem hlubší analýzy.

Jde především o limity! Vedení jednotlivých měst a jejich vůle aktivně řešit potřeby svých nejslabších obyvatel. Dovedu si představit, jak složité musí být pro pracovníky agentury navazovat partnerství s představiteli měst reprezentujících vize a hodnoty např. politické strany SPD. Asociální a represivní vnímání těch nejslabších je u mnoha představitelů, zejména na severu Čech, přítomné.

Poslední chvíle

Já a mít strach? Hahaha, vysměji se strachu, bolesti i smrti do tváře. Já jsem nesmrtelný, jaká smrt, prosím tě? Tyhle slova ani pořádně neznám, s těmito myšlenkami jsem žil po celý svůj život, nikdy jsem neznal strach. Žil jsem tak, jak jsem mohl, dělal všechny zakázané věci a tak dále, avšak nikdy nepoznal to, co by si zasloužil každý, a teď toho lituju. Nikdy jsem nepoznal pravé přátele, nikdy jsem nepoznal pravou lásku. Ale tohle jsem já přeci neřešil, vždyť já jsem hrdina. Jmenuji se Jack, jsem zpěvák, dělám to, co mě baví a mám miliony fanoušků, určitě mě znáte. Jak může mít takový bohatý a slavný člověk jako já z něčeho strach? Prosím tě... A takhle jsem si žil po celý svůj život, až přišel jeden den, kdy se to všechno změnilo.

Bylo pozdě večer a já se už chystal usnout ve své obrovské vile v Dubai. A najednou slyším ze svojí zahrady strašný křik. Šel jsem se podívat, co se tam děje a najednou mi někdo hodil pytel přes hlavu. Byli to zloději a hrozně mě zbili. Ano, taky jsem jim dal co proto, ještě že naštěstí přijela policie dřív, než jsem je tam zabil. Ale vzali mě k doktorovi, protože mě jeden ze zlodějů píchl nožem přímo k srdci. Tak pozdě večer sedím u doktora na křesle... Povídá mi: „Jacku, mám pro vás špatnou zprávu.“ Pousměju se a říkám, že já žádné špatné zprávy neznám, ať mi napíše nějaký prášek a já už můžu zase jít v klidu domů, že to zvládnou, jsem přece Jack. Vy jste snad zapomněl, kdo já jsem? Vstávám z křesla s tím, že už jdu domů, doktor mě zpátky posadil a povídá, že je to něco vážného. „Jacku... vy umíráte.“ JÁ UMÍRAT? HAAAAHA, TO JO, NEJSTE VY NAHODOU ŠÁSEK? JSTE VÁŽNĚ VTIPNÝ. Doktor se na mě podívá vážným pohledem a říká, že mi v krvi našel rakovinu. A pokud chci přežít ještě poslední měsíc, musím nechat všeho, co mám rád, přestat dělat nebezpečné zakázané věci a jít za někým, kdo mě má opravdu rád, a strávit poslední chvíle s ním. A já... Já poprvé v životě pocítil něco, co jsem až doteď neznal, pocítil jsem... strach. Já přece nemůžu umřít... A ještě k tomu nemám vůbec nikoho, s kým bych tyhle poslední dny strávil. Ano, mám miliony fanoušků, ale žádný z nich tu se mnou nebude, když budu umírat. Kdo mě chytí za ruku a řekne, že bude všechno v pořádku? Nikoho takového přece nemám.

Doktor mě poslal přímo do domova důchodců a řekl, že tam budu v pořádku a budu tam mít někoho, kdo se o mě bude starat. Tsss, já a domov důchodců? Vždyť u mě je to přeci nereálné. Od doktora jsem odešel, ale jak jsem tak byl sám doma, pocítil jsem takové prázdno v srdci, jako bych opravdu potřeboval někoho, s kým bych těch pár posledních chvil mohl strávit. Ano, je to tak, musel jsem navštívit domov důchodců. I když mi bylo pouhých 35 let, nikde jinde pro mě už místo nebylo. Haha, a že neuhodnete, koho jsem tam potkal? Byla tam Jana, moje stará láska, když jsem byl v pubertě. Ona byla zrovna jedna z těch holek, které jsem měl jen pro srandu, i když vím, že jsem ji vlastně kdysi z hloubky duše miloval. Povídám: „Ahoj, Jano, jak se máš?“ Ona se mi vysmála do tváře s tím, že zrovna já, Jack, a tady?? V takové díře? Hahaha, vysmála se mi a odešla ode mne, řekla, že nechce mít nic společného s takovým arogantním klukem, jako jsem já. Musím říct, že těch pár dní v domově důchodců pro mě bylo opravdu utrpení. Ale po nějaké době jsem si na to už musel zvyknout. Dokonce jsem si tam našel i jednoho kamaráda jménem David. Byl to cigán, s takovými jsem se já nikdy předtím nezahazoval. Ale musím říct, že jsem nikdy předtím nepoznal tak čistou a dobrou duši, jako má zrovna on... Je to fakt skvělý kamarád a jsem rád, že jsem mohl strávit svoje chvíle s někým takovým, jako je on. Ale stejně mě zevnitř možná mrzelo, že se nebavím s Janou. Po pár dnech, když Jana od někoho zjistila, že umírám, bylo jí to líto a zašla za mnou. Sice už mi zbývaly poslední dva dny života, ale byl jsem rád, že je poprvé v životě strávím s někým, koho mám opravdu rád. Všechny svoje peníze, co jsem měl, jsem daroval do domova důchodců a na charitu. Cítil jsem, že jsem se opravdu změnil, už jsem nebyl ten namyšlený Jack, který zná jen svoje jméno. Sice jsem se změnil až na poslední chvíli a uvědomil jsem si to možná trochu pozdě, ale hlavní je, že jsem si to vůbec uvědomil. Tak přišel ten den, kdy jsem měl odejít, měl jsem zemřít. Zase jsem pocítil ten divný pocit, strach, bolest, strach... Čekám, čekám a nic, pořád žiju, jak je to možné, říkám si. Pak si mě k sobě zavolal ten doktor a povídá mi, že si to vymyslel. Řekl, že to udělal jen kvůli tomu, abych pochopil tu pravdu, na kterou jsem už přišel. Byl rád, že už ve mně nevidí toho nafoukaného špatného člověka, že už ve mně vidí někoho úplně jiného. Usmál se na mě... a potom... už tam nebyl. Říkám si, byl to všechno jen sen, abych přišel na to, co mám vědět? Ne, nebyl to sen, už vím, kdo byl ten doktor...

Tímhle příběhem bych vám chtěl říct, že nikdy není pozdě na to uvědomit si něco, co vám dokáže změnit celý život. Nikdy nekoukejte pouze na sebe, protože vždycky se vám objeví v životě někdo, pro koho bude radost žít...

Andrea Kačová

Fotoreportáž: Podívejte se, jak probíhaly oslavy dne Romů

O Roma vakeren
pořad ČR určený pro Romy.
www.romove.cz

foto: Sabir Agalarov

Posledno chvílá

Me u varesostar te daral? Hahaha, asav avri dar, dukh he meriben. Me ñigda namerava, savo meriben, čhavale, pal soste den duma? Savi dar? Kale lava aňi naprindžarav u kaleha dživavas calo miro baro dživipen. Ñigda načujnavas dar, calo miro dživipen dživavas avka, sar našťi, keravas nalačhe zakazimen veci... Ale hem ñigda naprinžardom lačhe kamarata aňi ñigda naprindžardom čačikano kamiben. Ale pre kada me naduminavas, hem me som hrdina. Vičinav man Jack, som baro spevakos, kerav koda, so kamav me u hin man milion manuša, so man rado šunen. Šaj man prindžaren he tumen. Sar šaj kajso barvalo he baro manuš, sar som me, varesostar te daral? Ta kaj... No, the kavka dživavas calo miro dživipen, až avla jekh džives, kaj pes savoro kerđa aver...

Has raťi but ori u me imar kamavas te džal te sovel andre miro baro kher andro Dubai. Palis šundom kajsi bari vika andal miri bar, hoj mušindom te ušťol u te džal te dikhel, s'oda pes ačhiľas. Gelom tele u vareko mange čhiđas pitlos pro šero. Has oda zloděja, but man marde... He, the me len čepo diňom, mek hoj avle o žandara sigeder, sar len murdardom. O žandara man ile ko doktoris, bo jekh zlodějis man pekľa la čuraha paš o jilo. Ta kavka raťi bešav ko doktoris pro stolkos... The jov mange phenel, hoj mange mušinel te phenel varesavi nalačhi zpráva. Asav les avri, hem me ñisavi nalačhi zpráva naprindžarav, te mange pisinel varesave praški u me šaj džav khere. Hem me som Jack, savoro predživava, tu man talam naprindžares? Ušťav andal o stolkos, hoj imar džav khere, o doktoris man pale bičhađa te bešel u phenel mange, hoj čačes mange vareso mušinel te phenel. „Jacku, tu meres...“ ME MERAV? Hahaha, ta na, nasal tu varesavo šaškos? Bo čačes džanes but te kerel pherasa. O doktoris pre mande dikhel u andal o jakha leske džal te prindžarel, hoj nakerel pheras. Phenel mange, hoj mange andro rat rakhľas rakovina. The hoj te kamav te predživel mek jekh čhon, mušinav te mukhel savoro, so dikhavas rado, imar te nakerel nalačhe zakazimen veci u te džal kole posledne dživesa pal varekaste, ko man čačes dikhel rado. The me... me peršes andro dživipen čujinav vareso, so mek ñigda načujjindom... DAR. Hem me našťi merav... U aňi man nane ñiko, kaha bi kale posledne dživesa šaj somas. Hi, hin man milion manuša, so rado šunen mire gila, ale ñiko lendar kađaj manca naavela, sar merava. Ko mange chudela o vast u phenela mange, hoj savoro avela hinke lačhes? Hem me ñikas kajses naprindžarav.

O doktoris man bičhađas andro kher perdal phure nasvale manuša, phenđas mange, hoj kodoj mange avela lačhes, avela kodoj vareko, ko pre mande dela pozoris u sajinla man. So? ME the le PHURE MANUŠENGRO KHER? Hem me kodej našťi džav, ajajaj, so som snad phuro? Gelom le doktoristar khere, ale sar kavka bešavas korkoro khere, čujindom andro jilo kajsi dukh, hoj mange vareso chibinel, hoj asi čačes mange kampol varekas, kaha bi šaj kole posledne dživesa avav. Hi, hin oda čačipen. Mušindom te džal andro kher le phure manušengro. He te mange has ča 35 berš, ñikhaj avrether perdal mande mistos nahas. No, hoj nadžanena, kas kodoj dikhlom? Has kodej e Janka, miri puraňi džuvľi, sar somas mek terno čhavo. Jov has jekh kole džuvľendar, so peske lendar ča keravas pheras, he te džanavas, hoj la andral čačes kamavas. Phenav lake: „Serus, Janko, sar džives?“ Jov mange asalas andro muj koleha, hoj sar oda, hoj me, o Jack, som kađaj, andre kada kher?? Asandila mandar u geľas het, phenđas, hoj nakamel imar te del duma kajse barikane čhaveha, sar som me. Mušinav te phenel, hoj kole paru dživesa, so somas andre koda kher le phure manušengro, has čačes nalačho. Ale palis peske imar mušinavas te prisikhľol, he rakhľom peske jekh kamaratos. Vičinlas pes David, has oda romano čhavo, kajsenca pes ñigda nabavinavas. Ale mušinav te phenel, hoj ñigda šoha mek naprindžardom kajse lačhe manušes, sar has o David. Hin oda čačes lačho kamaratos, somas rado, hoj pes leha šaj prindžaravas u bavinavas pes leha kole mire posledne dživesa, so mek dživav. Ale džanavas, hoj man andral chal oda, hoj pes nabavinav la Jankaha. Palis, sar la Jankake vareko phenđas, hoj merav, has lake pal mande phares u geľas pal mande. No, imar man has ča duj dživesa dživipnaha, ale somas rado, hoj kale posledne dživesa som varekaha, kas čačes dikhav rado. Savore mire love, so man has, diňom le čore manušenge, he andre le phure manušengro kher. Čujinavas, sar pes kerđom aver, imar nasomas koda barikano Jack, so prindžarel ča peskro nav. Hi, visafilom man až pre posledno chvíľa, peľom upre čeporo nasig, ale som rado, hoj peľom pre kada čačipen, so čujinavas. No, imar avľas koda džives, hoj majindom te merel. Hinke čujindom koda nalačho pocitos, koja dar, dukh, DAR... Užarav, užarav, a furt ñič, furt som adaj... Palis man vičindas oda doktoris, hoj te džav pal leste. Phenđa mange, hoj koda, so phenđas, nahas ñigda čačipen, hoj oda kerelas ča vaš kada, te perav pre koda čačipen, so imar peľom upre. Has rado, hoj andre mande imar nadikhel kole barikane nalačhe manušes, hoj imar andre mande dikhel varekas avres. Asandila pre mande... u palis... kodoj imar nahas. Phenav peske, has kada savoro ča suno, te perav pr'oda, so majinav te džanel? Na, nahas oda suno, imar džanav, ko has koda doktoris...

Kaleha bi tumenge kamavas te phenel, hoj ñigda nane but nasig pre kada, te perel pre vareso, so tumenge šaj visarel calo dživipen. Ñigda ma dikhen ča pre tumende korkorende, bo nadžanen, kana šaj peren pre varekaste, perdal kaste šaj dživena...

Andrea Kačová

Jon dena pre peste briga...

Narado vakerav pal o manušes, so kerel, sar dživel, the kana pes mange napačinel vareso, som cicho. Aľe sar dikhav vareso pro čhavore cikne, chudav choľi, the mušinav te phenel lav.

Mire susedi, leske hin 35 berš, lake 30 berš, hin len ciknoro eľta čhon, la čhajorake hin štar berš, the le čhavoreske pandž berš. Štarte „čhavoreske“ lenge hin o džukel, pre leste den bareder briga sar pro čhavore. Hin mange olestar namištes. Napphenav, te avľahas odava džukel cikno, sar jokširis, aľe jov hino baro, aňi nadžanav leskeri rasa, savi hiňi. Pr’o-dava naelas nič nalačho, aľe jon džan so duj džene le džukleha andro veš, the le čhavoren mukhen jekh ora korkoren. Man chudľa bari dar, sar šaj mukhen le čhavoren korkoren? Idž, sar džanas avri le džukleha, diňom man lenca te vakerel.

„No romňije, mange andr’oda nane nič, aľe tumen so duj džene džan le džukleha, the o čhavore hine korkore, tu nadaras?“

„The sostar te darav?“ phučel mandar asabnaha.

„O čhavore hine korkore avka dugones...“

„Ma starin tut, jon pre peste dena briga...“

„Aľe hine mek cikne o čhavore, the o ciknoro...“

„O cikno sovel the jon duj džene dikhen pre televiza...“

„Joj, me bi daravas te mukhel len korkoren...“

„Me nadarav, so phenes, Laďo? Hine cikne, aľe mušinen te sikhľol. Tu nasikhľuvehas tire čhaven, sar sas cikne?“ phučel mandar asabnaha.

„Romňije, me sikhavavas mire čhaven avresar, aľe šoha nasas khere korkore. Le cikne čhavoren nane ajsi godi, šaj pes vareso ačhol...“

„Nič pes naačhola. Man hin ajsi metoda, čechiko, u tut savi hin?“

Dikhav pre late, hoj našti laha dumazinav! Jon pr’amende namištes dikhen, the mek kaj lenge amen o Roma das godi, sar le čhavorenca! Nek del o Del, te na pre lende vareso ačhol!

Oka kurko cindom o keksiki, the diňom le čhavorenge, joj mange diňa pale, hoj naela len nič, bo kenas bibacht, natroman te chal gulipen. Nadžal mange pre duma, hoj o čhavore nane lačhe, nachana o keksiki abo o gulipen. K’amende odava šoha nasas! Adava me naprindžarav, aňi ko nisave Roma odava nane ajso. Me, sar sas o čhavore, mindig ešebne sas o čhavore, sar sas vareso gulipen, pale miro rom, the utušovňi somas mindig me. Me nakamav te vakerel pro gadže džungales, aľe me džanav, save jon hine.

Miri pheň peske liňa gadžes, dživenas jekhetane but berš, the me dikhľom, sar dživenas. Avresar sar amen o Roma, me džanav, hoj kana dživen jekhetane, len pre peste o zviki, aľe amari pheň sas sar gadži! Či-rla bisterďa pr’oda, hoj chahas andal jekh piri, kana samas cikne, hoj sam andal o jekh rat. Joj pes ľikerelas sar jov, lakero rom, o gadžo. Vaš lenge sas anglal čak o love, lake sas jekh, kana nasas la pheňa so te chal. Joj narado delas koruna, lakero rom o gadžo lake nič namukhelas. Bisterďa pre savoreste, amari pheňori, hoj amari dajori sas k’amende ko čhave jekhmodošňi, hoj kecvir nachalas nič, delas amen te chal. Hoj amaro dad sas pr’amende igen lačho. Ačhiľa lake čak o jiloro, aľe imar nasas romano, aľe gadžikano! Vašoda sas kij’amende sar cudzo! Mange hin pharo, aľe so šaj kerav, nič.

Joj, bari dar andre mande! E zachranka džal pal amaro sidľišti, talam... Ipen andr’amaro vchodos. Džav pre chodba, darav, so pes kaske kerďa. Ipen ole amare susedi, ke lende džan andal e sanitka o dochtori, the o sestrički. Joj, s’odava? Igen man darav, jon phandle o vudar, nadikhav nič. Som pre chodba, užarav, so avela. Avľa ke mande jekh romňi, tiž daraďi. Phučel mandar, so pes kerel.

„Me nadžanav, me sovavas, uštaďa man e sanitka upre...“

„Romňije, odava hin bari dar, avle tiž o bengas. Nane tut cigaretľa? Naľiňom manca, sar denašavas.“

„Hi, užar, džav te ľel.“ Džav ke mande, lav o cigaretľi. Talam pr’amende navičinkerena, hoj fajčinas pre chodba. Aľe me man trasinav, mušinav te tharel.

„Na, le tuke, nakerna pr’amende vika...“

„Chin pre lende. Odava joj, e diliňi, pale mukhľa le čhaven korkoren...“

„Tu džanes...“

„Joj, odava sako džanel, hoj phiren le džukleha so duj džene, the le čhaven mukhen korkoren, joj hiňi diliňi...“

„Diliňi, dičhol avri, aľe sar pes ľikerel...“

„Joj pes ľikerel? Me džanav, hoj o čhave lake sas andro ustavos, the mek peske mukhľa ciknes...“ Ačhiľa te vakerel. O bengas džan andro kher ke lende. E romňi pre mande avri juminel o jakha.

„No, so phenavas? Baro bibachtalipen...“

„Ačh preku, čak te na le čhavorenge...“

Imar džal avri e sestrička, pro vasta lake hin o ciknoro, the hino andre učardo, the o šeroro. Joj, miro Del, talam hino mulo?! Pal late džal o beng, the ľikerel le vastendar so duj čhavoren. Pal o duj perci ľidžan o bengas le gadžes, the la gadžiľa.

„So amen phenahas, o čhave hine korkore, odava namištes...“

„Me laha vakeravas, phenda mange, hoj jon dena pre peste briga...“

Irena Eliášová

Vakeriben pal o godáver dilino Rom

O đivadlos, savo hino perdal bare džene the perdal čhavore, vakerel pal o romano čhavo, savo rakhľa peskere dživipnaskero kamiben, the marelas pes vaš lake le šarkaňiha. He te ehas lestar pharado pro ezera kotera, ajci pre ajciste chudľas koda, so kamelas. Hem mek buter. O bavišagos keren avri jekhetane džene khatar Đivadlos Lišeň the romane lavutara the khelibnaskere džene. Phurikano romano kheliben the melodiji pes pro phala arakhen la godáha khatar čechiko manušengero đivadlos. O lava andro bavišagos ačhile pro motivi autenticka tradiciji, save ľikerenas andro vakeriben phurikane romane paramisara, save andre sbirka Romane paramisa diňas avri amari bari romistka, e Milena Hübschmannová. Pal o đivadlos vakeravas la režiserkaha la Pavľaha Dombrovská.

Lačho đives, Pavlo, savi tumen ehas le bavišagoha Godáver dilino Rom, prestavka, kana nabavinenas?

Lačho đives, Veroniko. O dikhľariben Paramisa (Godáver dilino Rom), savi kerďam jekhetane le romane umelcenca the ehas la premijera andro berš 2005, chudľam te bavinel pale vaj pal eľta berš. Adadi-ves la bavinas jekhetane andro projektos Provokující divadlo, podporimen khatar Fondy EHP 2014–2022.

Ko savoro bavinel andro dikhľariben? Šaj amenge pal lende vareso phenen?

O dikhľariben keren avri dešuduj džene (herca the khelibnaskere džene, lavutara, technika). Hine

oda džene khatar Đivadlos Lišeň the lengre džene, save lenge šegetininen. O khelibnaskere džene the lavutara aven khatar bari jekhetaňi buťi le romane dženenca khatar Brna. Imar but berš kenas jekhetane buťi la Monikaha Balogovo, savi ľikerelas avri o khelibnaske-ro suboris Merci. Andro dikhľariben andro čirlatuňipen bavinenas vajkeci lakre čhave. Le džeenegre nava, sar pes ko vičinel, rakhena pre amare webove stranki. Autoris khatar bašaviben andro dikhľariben, savo hino inspirimen khatar romane phurikane giľa, ehin lavutaris o Milan Horváth. Romaňi tradicija aľe kerďas aver he e maľarsko sera, hem o romano košaris, o Ignác Zima, kerďas perdal kada dikhľariben duj khuvle košara – graja.

Ehas andre tumaro dikhľariben varesavo casting? Pal soste kidenas avri le hercen, so savoro mušinde te kerel, hoj šaj bavinen andre tumaro dikhľariben?

Casting nakerahas. Buter herca imar andro dikhľariben akor bavinenas. Paľis andro dikhľariben thoďam le čhavoren lebo terneder phrala pheňa kolenge, save imar andre Paramisa bavinenas. Ta šaj phenav, hoj oda ačhiľas andre familija. Jekhetane peske skušindam, savo oda ehin te bavinel, the či len buťi pre peskri rola the bavišagos andro đivadlos bavinela.

Kaj le dikhľaribnaha bavinenas, the kaj amen vičinenas?

Khatar čirlatuno linaj sikhadam

o dikhľariben peršes pro Ghetto-fest ke Brna, samas tiž pro festivala andro Veselí, Jičín the České Budějovice. Adaberš pes radisaľuvas ke Praha, Hradec Králové abo Babi-ce nad Svitavou. Savore dikhľaribena, save plaňinas, avena thode pro webos andro programos. Jilestar tumen vičinas.

So pre tumaro dikhľariben phenen o džene?

Všadzi, kaj bavinahas, ehas o džene spokojna, the jekhetane amenca pal o dikhľariben khelenas.

Prindžaren khatar tumaro pašalipen aver dikhľariben andre romane temi? Paťan, hoj o đivadlos hino perdal sakoneste?

Bizo, hoj ehin o đivadlos perdal sakoneste, hem nadžanav, sar bi oda šaj avelas aver. Buterval bavinas pro thana avri, trebas pro foros, kaj pes o džene ačhuvnen, he o džene, save ča kavka predžan. Džanav pal o buter dikhľaribena, save hine thode andre romano tema, napriklad dikhľariben andro Đivadlos Husa na provázku Gadžové jdou do nebe lebo Cikánský boxer, saves bavinel o Filip Teller.

Pavlo, kamen vareso te phenel amare džeenenge, save ginen?

Savoren jilestar vičinav pro dikhľariben Paramisa (Godáver dilino Rom), đivesa the thana, kaj bavinaha, rovnako kavka he o fotki the savore informacijs rakhena pre amare webove stranki: www.divadlolen.cz.

phučelas e Veronika Kačová

Rozhovor o chytrém hloupém Romovi

Příběh, který je určený jak pro dospělé tak pro děti, vypráví o romském chlapci, jenž našel svou životní lásku a utkal se o ni s drakem. Ač jím byl roztrhán na tisíc kousků, nakonec dostal to, co chtěl. Dokonce mnohem víc.

Hra vznikla ve společném tvůrčím střetu líšeňských divadelníků a romských umělců – muzikantů a tanečníků. Tradiční romský tanec a lidové melodie se na jevišti potkávají s principy českého lidového divadla. Text hry vznikl na motivy autentických a ústní tradicí uchovávaných příběhů lidových romských vyprávěčů, které ve své sbírce Romské pohádky vydala naše přední romistka Milena Hübschmannová. O obnoveném uvedení hry jsem si povídala s režisérkou Pavlou Dombrovskou.

Dobrý den, Pavlo, jak dlouho jste měli s představením Chytrý hloupý Rom, přestávku, kdy jste nehráli? Dobrý den, Veroniko. Hru Paramisa (Chytrý hloupý Rom), kterou jsme vytvořili společně s romskými umělci a měla premiéru v roce 2005, jsme obnovili asi po sedmi letech. V současné době ji hrajeme jako součást projektu Provokující divadlo podpořeného Fondy EHP 2014–2022.

Kdo všechno se na představení podílí? Můžete nám herce představit? Představení realizuje početný ansámbl dvanácti lidí (herci a tanečníci, muzikanti, technika). Jsou to

tvůrci Divadla Líšeň a jeho spolupracovníci. Obsazení tanečníků a muzikantů také vycházejí z letité spolupráce s romskou komunitou v Brně, v níž působí několik tanečních a hudebních skupin. Například spolupracujeme s Monikou Balogovou, která mnoho let vedla taneční soubor Merci. V představení si v minulosti i v současnosti zahrálo několik jejích dětí. Jmenovité aktuální obsazení najdete na našich webových stránkách. Autorem muziky v inscenaci, inspirované romskými lidovými písněmi, je houslista Milan Horváth. Romská tradice ale ovlivnila i výtvarnou stránku, již zesnulý romský košíkář Ignác Zima vytvořil pro inscenaci dva proutěné koně.

Proběhl ve vašem představení nějaký casting? Podle čeho jste vybírali, čím všim adepti museli projít, aby mohli hrát ve vašem představení? Casting jsme nedělali. Většina herců už v představení hrála před lety. Dále jsme do představení zapojili děti nebo mladší sourozence těch, kteří v Paramise hráli. Takže to většinou zůstalo v rodině. Společně jsme si vyzkoušeli, co role obnáší a jestli je práce na roli a hraní v divadle bude bavit.

Kde jste představení už hráli a kam nás pozvete? Od loňského jara, kdy jsme předsta-

vení poprvé uvedli na Ghettofestu v Brně, jsme navštívili například festivaly ve Veselí, Jičíně a Českých Budějovicích. Letos v létě se těšíme do Prahy, Hradce Králové či Babic nad Svitavou. Všechna představení, která plánujeme, budou uvedena na webu divadla v programu. Jste srdečně zváni.

Jaká je zpětná vazba diváků na vaše představení? Všude, kde jsme hráli, bylo publikum spokojené a společně s námi si po představení zatancilo.

Znáte ve vašem okolí další představení s romskou tematikou? Myslíte si, že divadlo je pro každého? Samozřejmě, že je divadlo pro každého, ani nevím, jak by to mohlo být jinak. Často hrajeme na veřejně přístupných místech, třeba na náměstí, kde se diváky stávají i náhodní kolemjdoucí. Víme o více představeních s romskou tematikou, například představení v Divadle Husa na provázku Gadžové jdou do nebe nebo Cíkánský boxer, které hraje Filip Teller.

Máte nějaký vzkaz pro čtenáře RH? Všechny srdečně zveme na představení Paramisa (Chytrý hloupý Rom), termíny a místa hraní, stejně tak fotky a informace najdete na našich webových stránkách – www.divadlolisen.cz.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Oni se pohlídají...

Nerada někoho pomlouvám, vlastně nejsem zvyklá se o někoho starat, jak žije a co dělá. I když se mi nelíbí spousta věcí, mlčím. Ale pokud vidím, jak se „máma“ chová ke svým dětem, to mám zlost a nejsem schopna mlčet.

Moji sousedi, mladí lidé, oni asi kolem 35 roků a ona 30 roků, mají sedmiměsíční miminko, holčičku čtyři roky a pětiletého chlapečka. Čtvrtým „dítětem“ je jejich pes, mají ho taky v bytě a můžu říct, že o něj se starají lépe než o dětičky. Je mi z toho až nedobře. Pokud by to byl malý pes, třeba jorkšír, tak neřeknu ani slovo, ale oni mají velkého pejska, ani neznám tu rasu. Nebylo by na tom nic špatného, ale vidím, jak venčí toho pejska. Oba s ním jdou ven do lesa a děti jsou v bytě samy. Skoro hodinu jsou rodiče venku se psem a nemají strach o děti! To mě vzalo, no teda. Včera, jak šli se psem, jsem se s nimi dala do řeči.

„No, mladá paní, nic mi do toho není, ale vy jdete oba venčit psa a děti jsou samy, to se nebojíte...?“

„A čeho?“ s úsměvem mi odpovídá.

„No, že jsou samy takovou dobu...“

„Nemějte péči, oni se sami pohlídají...“

„Ale vždyť jsou ještě hodně malé, a co to mimino...“

„Ten spinká a ti dva se koukají na televizi...“

„Pane jo! Vy jste ale odvázná, to já bych se bála je nechat samotné...“

„Já se nebojím, že jo, Ládo? Oni se musí naučit...“

„No, já myslím, že jsou na to ještě hodně malé...“

„Jsou malé, ale musí se učit, jako já, když jsem byla malá... Vy jste svoje děti neučila?“ řekla to s takovým ironickým úsměvem.

„Paní, já svoje děti učila jinak, ale nikdy nebyly samy, to si pište. Malé děti nemají takový rozum, cokoliv se může přihodit...“

„Nic se nestane, paní. Vy asi máte jinou metodu výchovy, já mám taky jinou, tu svou, českou, a vy?“

Koukám, že nemá cenu se s ní bavit! My pro ně nemáme žádnou cenu, natož abychom jim my Romové dávali rady, jak s dětmi! Hlavně, aby se dětem nic nestalo, to je důležité!

Chudáci děti, minulý týden jsem jim dávala sušenky a ona mi je vrátila, že si je nezaslouží, že zlobily! Nechápu, nevím, jak to pojmout, „zlobily“, no jasně, vždyť jsou malé. Co se týče jídla, nikdy není, pro mě aspoň, možné děti trestat za zlobení a nedat jim něco k snědku, pamlsek nebo nějakou sladkost. Toto já neznám, myslím, že nikdo z nás Romů to nezná. To já kolikrát nesnědla dobrůtku a dala všechno dětem, pokaždé pro mě byly moje děti na prvním místě, co se týče jídla, potom manžel a nakonec já. Ale to je jasné, jako všude v každé romské rodině. Takové chování k dětem, jak mají oni, neznám!

To nechci tvrdit o všech českých rodinách, ale moje sestra se vdala za Čecha a žili spolu dlouhá léta, a řeknu vám, že opravdu ty rozdíly jsem u nich zažila! Víme, jak spolu žijí manželé, tak se přizpůsobí jeden druhému, ale moje setra drahá už byla bohužel jako gádži, a to se nám všem moc nelíbilo. Ona jako by nebyla naše, i když jsme byli z jedné krve, stala se z ní gádži se všim všudy! Co se týče jejího srdíčka, to se nezměnilo, byla hodná, ale hodně vypočítavá, peníze byly pro ni důležitější než sestra a bratr. Už zapoměla, že jsme jedli z jedné misky, že naše máma nás všechny stejně podělila a náš otec byl k nám velmi pozorný a obětavý. To všechno se jí z hlavy vytratilo, a proto se chovala k sourozencům cizí! Je mi z toho smutno, ale co se dá dělat!

Hrůza, co se děje? Záchranka fičí k nám na sídliště... Ano, zrovna k nám do vchodu. Jdu na chodbu, jsem zvědavá, co se stalo. A je to tady! Koukám se strachem na svoje sousedy, ano, zrovna u nich se otevřely dveře a ze záchranky tam vešli lékaři a sestřičky a zavřeli dveře. Nevím, co se stalo, panečku, snad ty děti... Stojím na chodbě, čekám, co se bude dít. Z prvního patra taky přišla paní, zvědavá, a ptá se mě, o co jde.

„Nevím, opravdu nevím, já spala a vzbudila mě sanitka...“

„Paní, musí to být něco hrozného, oni přijeli i policajti. Nemáte cigaretu? Nevzala jsem si s sebou, jak jsem pospíchala.“

„Jo, počkejte, jdu pro ni.“ Otevřu dveře a беру cigarety. Snad nám nevynadají, že kouříme na chodbě. Jsem tak napnutá, že si musím zapálit.

„Vezměte si, myslíte, že nám vynadají...“

„Vykašlete se na ně, já jsem zvědavá. To určitě ta chytrá, nechala zase děti samotné...“

„Vy víte, že...“

„Pro pána Jána, to ví každý, že jdou oba venčit psa a děti jsou samy, ona je dilihi...“

„Jo, vypadá, ale chová se jako...“

„Ona se může chovat, já vím, že děti měla v ústavu a ještě si nechala další dítě...“ přestala mluvit. Policajti jdou k nim do bytu. Paní na mě vykuli-la oči.

„No, co jsem říkala? Neštěstí...“

„Nechte toho! Jen aby děti...“

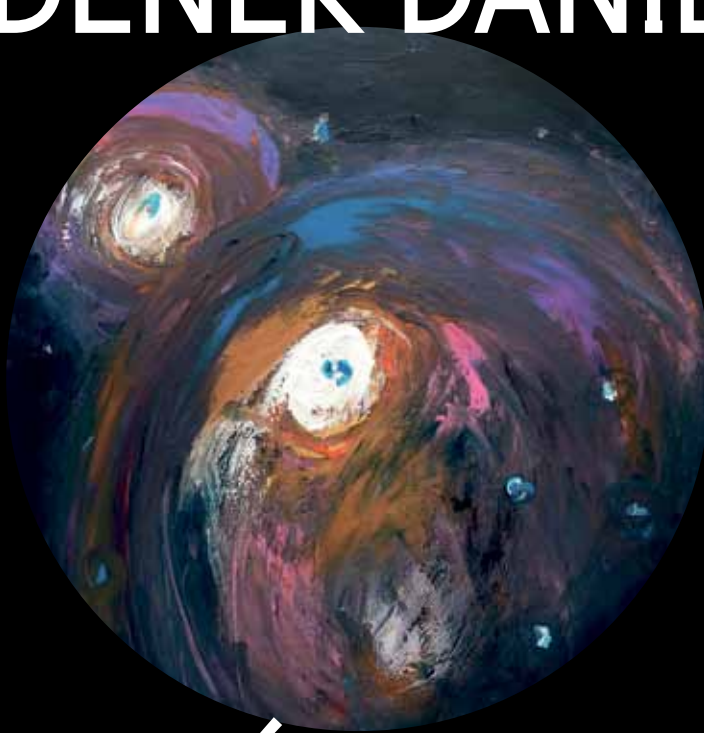
Už nese sestřička miminko na rukou, zabalené, i hlavičku má přikrytou. Začala jsem se trást strachy. Panebože, snad není mrtvé?! Policajt má ty dvě děti za ruce a vychází ven z bytu. Za chvíli vedou policajti ven otce i mámu!

„Co jsem říkala, ty děti zůstávaly samotné, a to není dobré...“

„Já s ní mluvila, řekla mi, že se samy pohlídají...“

Irena Eliášová

ZDENĚK DANIEL

VESMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

VERNISÁŽ 2/3/23
3/3/23 – 31/12/23

*** rommuz.cz**
*** Bratislavská 67, 602 00 Brno**

m r k muzeum romské kultury
MINISTERSTVO KULTURY
B | R | N | O |

DNY ROMSKÉ KULTURY 2023

PROGRAM

Čtvrtek 13. 4.

14:00
Stužkování Stromu tolerance
Zahájení oslav Dnů romské kultury
📍 Park Lužánky (budova SVČ)

15:00
Komunitní odpoledne pro rodiny s dětmi
Zábavný program s hudbou a ochutnávkou romské kuchyně
📍 Hvězdička (park Eugena Horvátha)

18:00
Pongo Calling
Promítání filmu Tomáše Kratochvíla o životě českých Romů v Anglii
📍 Káznice, Bratislavská 68

Pátek 14. 4.

15:00
Phučen mandar pre makarso
Zeptejte se, na co chcete
Kulturní počin, který dává prostor se Romům zeptat na cokoli
📍 Moravské náměstí u Jošta

17:00
Průvod romské hrdosti
Slavnostní průvod Romů a jejich přátel centrem města Brna
📍 Moravské náměstí u Jošta; směr Hvězdička (park Eugena Horvátha)

19:00
Slavnostní koncert
Koncert kapel Manuša (SK) a Točkolotoč (CZ)
📍 Káznice, Bratislavská 68

Sobota 15. 4.

14:00
Bohoslužba k oslavám dne Romů
Ekumenické romsko - české bohoslužebné setkání
📍 Káznice, Bratislavská 68

Akce se uskutečňuje za finanční podpory statutárního města Brna.

B | R | N | O | **ROMA SERVIS** **m r k** **KÁZNICE** **TUKO** **SRNM**

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo poslete email s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

Objevte Příběh Romů
Discover the Story of Roma people

Muzeum romské kultury: jediné svého druhu v Evropě
The Museum of Romani culture: the one of its kind in Europe

SRNM

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010

Jihomoravský kraj

MINISTERSTVO KULTURY

B | R | N | O |

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Tomáš Ščuka. Grafická úprava a sazba: Radim Šašinka.

Adresa redakce: Cejl 460/35, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: romanohangos@gmail.com, Elektronická verze: www.srnm.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.